

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

16. De Vsura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

in publico instrumento scribat, in presentia sui & testium pecuniam numeratam fuisse.

CAP. X.

De Usura.

Usura est lucrū ex mutuo, quā ubi mutuū non reperitur, usurę locus non est. Vel, est fœnus, vel potius fœtus pecunię, id est, infelix spurius; cum tales res suapte natura parere non debeant.

1

Lucrum vsurarium est, quicquid tēporale ac pretio æstimabile vltra sortem mutuo datam accipitur, quasi ratione mutui ex iustitia debitum sit.

2

NB. Temporale; si enim spirituale, erit simonia.

Usura nō est, nolle mutuare alteri, v.c. pecuniam, nisi is vicissim mutuo det frumentum: sed usura est dare alicui mutuo, obligatione ipsi imposta, vt & in futuro tempore mutuare, aliudue officium præstare debeat. Ratio, quia vltra sortem suo tempore reddendam, mutuatario onus seu grauamen imponitur, quod precio æstimabile est.

3

NB. Particulam, ratione mutui. Nam si alicui pecuniam ad pompas concedas, postulato precio, usura non committitur, quia non accipis ratione mutui, sed ratione locati.

(Quasi ex iustitia debitum.) Nam vsurarius non speres, vel etiam roges mutuatarium, vt memor beneficii, ex spontanea gratitudine remunerare vel, vel etiam eiusmodi grauitum donum accipias, si vsurarius non es.

4

NB. Obligatio remunerandi in pactum iustitię propter mutuū deduci non potest. Et pactum repugnat gratitię ac liberali remunerationi. Vnde illud; Nemo in necessitate liberalis existit. item; Qui dat ali- quid ex necessitate, non dicitur donare.

NB.

NB, Quod si mutuatarius vltro promissionem faciat, v. c. si mutuo mihi des 100. aureos, ecce daturus sum, non eris mutuatarius, si spe accipiendi mutuo des, alioquin non mutuatarius, modo appareat animus mutuatarii esse donandi seu liberaliter dandi, non veluti ex reciproca obligatione pro mutuo. Deinde certum est, si mutuatarius liberali animo promissionem fecit, acceptante mutuatore, exinde obligationem iustitiae illum committere, non vi mutui, sed vi gratuiti pacti.

Usura alia est realis (in qua lucrum ex mutuo in pretium deducitur, seu expresse, seu tacite) alia mentalis (si mutuus in pactum non deducat, speret tamen atque intendat lucrum non gratuito offerendum, sed quasi ratione mutui debitum sit. Item alia virtualis est aperta, (quae in mutuo formali & expresse fit datur, V. C. do tibi mutuo 100. vt post annum reddas mihi 105.) alia palliata (quae non committitur in contractu mutui expressi, sed alterius contractus nomine, veluti pallio occultati: V. C. Mercator, qui ob dilatam solutionem precii, carum mercem distrahit, V. C. floren. 100. cum valeat tantum 95. floren. qui velut iustum precium statim solvendi essent, emptori mutuo det ea lege, vt eas post annum reddat cum auctario; Nisi, vt postea dies mercatoris interfit, seu ratione lucri cessantis, & damni emergentis solutionem precii non differat, neque lateat emptorem, ob solutionis dilationem, mercem carius vendi. Aliud exemplum habet in emptore, qui ob anticipatam precii solutionem minoris emit, quam res empta valeat. Excipe, nisi existimetur accidere posse, vt tempore solutionis res plus aut minus valeat; quia vterque contrahentium

æquali periculo subijcitur: Aliud exemplum; si deponas apud alterum pecuniam data ipsi facultate vtendi eo pacto, vt propterea obligatus sit precium aliquod soluere. In veritate enim talis contractus non est depositi, sed mutui.

Omnis vsura illicita est; non solum ecclesiastico, 6 sed etiam diuino ac naturali iure; iuxta Luc. 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. Ratio, quia iustitia commutatiua non permittit, vt pars contrahens plus reddere cogatur, quam accepit.

Nec refert, quod mutuarius data sibi pecunia, vt atque lucrari possit, cum ius vtendi sicut & lucrum pertinet ad dominum, qui pecuniam suam adhibet ad lucrandum: mutuarius autem statim efficitur dominus pecuniæ ipsi mutuo datæ Confirmatur; Pecunia, vinum, frumentum &c. in quibus mutuum consistit, per se sterilia sunt. Ergo iniquum est, pro earum vsu aut fructu alteri concessio quicquam exigere.

Vsurarius non comparat dominium rerum per vsuram acceptarum. Nam deest titulus siue iusta causa accipiendi; absque titulo autem rerum dominia non acquiruntur.

NB. Principes cum pacto non possunt Iudæis permittere vsuras, possunt tamen sine pacto maiorum tributorum, maioris mali vitandi gratia.

NB. Iudæis in veteri permissum fuit extraneis scenerari, tanquam minus malum, vt à maiore malo scenerari arcerentur. Quod si Cæsarum iure vsuræ approbatæ sint, iure canonico censentur esse correctæ.

Pro labore numerandi notabile precium exigi

M m 5 po;

potest, non veluti ex mutuo, sed tanquam ex opere
mutuario locato.

NB. Obligationem, quam quis in se suscipit, in
alterius gratiam, quod paratus esse debeat ad mu-
tuandum ipsi, precio aestimabilem esse, quomodo
defenditur praxis aliquorum locorum, secundum
quam numularij seu à Repub. seu ab ipsis mutua-
rij mercedem accipiunt pro eiusmodi obligatione,
pecunias quibuscunque petentibus.

8 Mutuò alij tituli iusti adijci possunt, quibus ultra
sortem aliquid accipere licitum sit; videlicet lucri
cessantis, damni emergentis, pænæ conventionalis
&c. Primus titulus est ex parte mutuatoris, si eius ve-
rè intersit non mutuari. Id autem interesse duplex
est; Vnum lucri cessantis, si mutuatori idè quod
mutuò daturus est, lucrum abscedat, veluti si merca-
tor ex 1000. quos mutuò tibi dat, aestimatis omni-
bus, lucraturus sit 80. hos ipsos à te stipulari po-
test, vt suo tempore vna cum sorte ipsi restituat.
Ratio, quia spes lucri, qua se priuat mutua-
tor in gratiam mutuarij precio aestimabilis
est. Ergò eius compensatio in pactum deduci po-
test.

NB. Pro sola carentia pecuniæ, cum sit intin-
seca & essentialis mutuò, non potest quidquam
accipi. Alterum interesse est damni emergentis,
quod duplex: Velenim est damnum intrinsecum,
quod in ipsa re mutuò data inest, vt si tempore
veris mutuò des frumentum restituendum autum-
no cum minus valebit, vel est damnum extrinse-
cum, vt si pecuniam, quam mutuò das, destina-
ueris ad emendum frumentum tempore abundan-
tiæ, postea verò carius emere debeas, eiusmodi da-
mi

anni tui compensationem meritò in stipulationem deducis.

Etiam ob periculum probabile sortis amittendæ 9 (ab homine non industrio & pluribus debitis obstricto) aliquid iustè exigì potest. Quia quiuis prudens mallet 10. floren. donare, quam 100. tali homini credere. Vnde talis creditor se subijcit periculo per contractum innominatum. Vt si quis mercatori in Syriam nauiganti dedit 100. aur. ita, vt si nauis periret, nihil recipiat; sin verò salua rediret, 125. consequatur. Confirm. quia etiam fideiussor pro periculo damni incurrendi aliquid accipere potest, quæ dicitur vsura compensatoria licita. Curatoria autem omnis illicita.

Necesse tamen est, vt lucrum cessans & damnum 10 emergens, vel sortis periculum in pactum deducatur expresse aut tacitè; fiatque contractus innominatus: In tuam gratiam desistam ab hoc lucro; vel damnum hoc, aut periculum subibo, si des mihi 10.

Mons, qui in Italia dicitur pietatis, ab vsuræ ini- 11 quitate defenditur. Videlicet ærarium publicè constitutum, ad mutuandum indigentibus, ea lege, vt pro mutuo ipsis dato pignus relinquere cogantur, & intra tempus definitum recepto pignore, pecuniam mutuo datum restituere. Insuper verò exiguum aliquid adijcere pro ministrorum sustentatione. Sin autem intra tempus definitum solutio facta non sit, pignus distrahi possit; vt, detracta sorte, exiguoque vlli adiecto, quod reliquum est, mutuario restituatur, idque approbatum à Leone X.

Alter iustus titulus est vltra sortem accipiendi ex parte

parte

parte mutuatarij : si pœnæ conventionalis adiecta sit, quam is solvere cogatur ; nisi ad tempus praefixitum mutuum restituerit. Neque opus tunc esse videtur, ut creditor exigat, sed dies statuta pro homine interpellat. Multo minus requiritur Iudicis sententia, cum ex mutua conventionione & pacto debeat.

- 12 Pœna alia legalis est (quæ lege decernitur propter crimen) alia Iudicialis (quam in particulari Iudex imperat) alia conventionalis, quæ partium contrahentium consensu statuitur, soluenda ab eo, qui à contractu recesserit.

Tertius titulus ultra sortem accipiendi est pacti accessorij : si V. C. pecuniam mutues auream, restituatur in materia minuta, accedit mutuo contractus cambij, iuxta cuius taxam consuetam, amplius quam datur, accipere licet.

- 13 Si mutuans nauigaturo, periculum sortis in se accipiat, ratione huius grauaminis aliquid accipere in conscientia foro prohibetur.

- 14 Licitum est mutuare frumentum in autumnno, ut restituatur tempore verno, si æquale dubium sit, plus enim an minus valiturum sit. Quia uterque contrahentium æquali fortuna sponte se subiecit : secus est, si quasi certum sit, eius precium auctius fore (aut mutuator intendat, licet postea non contingat augeri, hoc enim casui adscribi debet) nisi in hoc casu ratio lucri cessantis excuset, quia V. C. ipsemet mutuator frumenta erat seruaturus in vernum tempus, quo plaris distrahere potuisset.

- 15 Si moraliter certum sit, valorem moneræ eximium secundum se auctum iri, non licitum in censu redimibili pacisci, ut precium emptionis eadem moneræ specie restituatur. Quod si verò per accidens

tantum augetur propter intrinsecam diminutionem minutorum monetarum, tunc tale pactum iustum, & naturæ contractus censualis conforme est. Quandoquidem in redemptione census idem seu æquale precium emptori redhiberi debet: Si autem thaleris mille, qui contractus tempore conficiebantur 1200 flor. Rhenenses, emisti annuos florenos 60. Postea autem propter depravationem monetarum minuitur thalerus earum comparatione crescat, ut florenos sesqui valeat aut duos; non satisfiet restituitendo thaleros 800. aut 600. quia tale precium in veritate non æquiualeat acceptis thaleris mille; sed solum externa nominis impositione, quatenus totidem florenos Rhenenses continere dicuntur, sed longe alios ac deteriores.

Si mercator mercem, quam precio summo vendidit, postea precio minore redimat, interdum ab usu excusari potest, dummodo mercator bona fide & sine usuraria intentione pannum vendidisset precio summo, videlicet 108. constituens in emptoris libertate rependi cui vellet, emptor autem rogaret mercatorem, ut ipsemet precio minore, videlicet aureis centum redimeret.

Contractus ἀντιχρησις secundum se illicitus (V. 17. C. Pfandschaff; sicut exemplum habeo) in parente meo & usurarius est, videlicet si creditor fructus ex pignore lucretur, donec debitum ipsi restitutum sit. Iam quia alioquin creditor ultra pecuniam, quam credidit, aliquid lucrabitur causa solius mutui: quæ iusta est. Alijs tamen titulis cohonestari potest. I. Si fructus ex pignore percepti, non superent quantitatem pensionis, quæ iure census secundum morem patriæ constituti, exigere potest cum pacto redhibitionis.

nis. II. Si creditor fundum, qui pignori delictus erat, certo precio emat, cum pacto reuendendi. Tunc enim pignoris naturam realemque obligationem amittit, & possessori tanquam vero domino fructificat, eiusdemque periculo perit. Nam licita esse venditionem cum pacto redemptionis apponit constat ex l. 2. C. de pactis inter empr. & vendit.

18 Venditio cum pacto redemptionis licita est, & potest premium emptionis minui vel augeri propter obligationem impositam redimendi aut reuendendi.

NB. Usurarius contractus praesumitur, in quo emprus est fundus cum pacto, ut minori precio ad arbitrium emptoris redimatur fructibus in partem precij computatis, quandoquidem duo in illo pacto continebantur aliena a natura talis contractus; videlicet ut & premium maius esset redemptionis, quam primae emptionis; & ut fructus inter emptionem & redemptionem percepti ad venditorem pertinerent. Praesumebatur igitur fuisse mutuum usurarium cum traditione pignoris, cuius fructus in sortem computari consueuerunt: praesertim cum emptor solitus etiam fuerit usuras exercere.

19 Maritus, donec ei dos soluat, fructus ex pignore, sine sortis diminutione percipere potest, ut in ea habeat unde onera matrimonij sustinere possit.

20 Proprie tanquam ex oppignerato sibi feudo emphyteusi fructus absque sortis exoneratione percipit. Ratio, quia tali pacto contractus isti, seu primitus, seu per diuturnam consuetudinem constituti sunt; ut si res feudalis seu emphyteutica oppignerata sit domino directo, ipsi fructificari debeat.

Pæna usurarijs canonico & ciuili iure decretæ sunt. 1. ipso iure infames sunt, si Clerici inhabiles ad

beneficia & irregulares, Episcopus tamen post pœnitentiam potest dispensare. 2. Non admittendi ad communionē sacram, neque sepulturæ Ecclesiasticæ tradi debēt. Usurarius tamen publicus, antequam denunciatus sit, non est vitandus, etiā in sacris. 3. Testamentum legatum, usurarij publici ipso iure irritum est, nisi ante mortem restituerit, quæ per vsuras acquisita sunt, vel de eorum restitutione idoneam cautionem dederit per pignora aut fideiussores.

C A P. XVII.

De emptione aut venditione.

Contractus emptionis aut venditionis mutuo r) consensu dandi mercem pro precio substantia- liter constituitur, potest etiā institui inter absentes, & requiritur traditio ad quam vtraque parte tenet, & consequenter ad dominij translationem.

Contractus autem iste introductus est cuso nummo, utpote commodiore modo; nam olim res aliæ inter se permutari solebant, vinum pro frumento, &c. Sed quia non semper, nec facile concurrebat, ut cum tu haberes, quod ego desiderarem, inuicem haberem, quod tu accipere velles, idē electa est materia, cuius publica ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subue- riret.

Contractus iste, quā precium interuenit, em- ptio; qua verò merx, venditio dicitur.

§. 1.